

Р.Ф. ЧЕРНИШ

*Роман Федорович Черниш, кандидат юридичних наук, доцент Житомирського національного агро-екологічного університету**

ORCID: 0000-0003-4176-7569

ФЕЙК ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

*«Якщо брехню повторити понад тисячу разів – вона стане правдою»
Й. Геббельс*

Постановка проблеми. Вже понад п'ять років на території України країною-агресором реалізуються різноманітні форми та методи ведення «гібридної війни», одним із інструментів якої є поширення фейків. Як свідчать реалії сьогодення, з метою доведення вигідної інформації до суспільства перевага, як правило, надається електронним засобам масової інформації¹ та відповідним тематичним спільнотам у мережі Інтернет. При цьому пересічному користувачу досить складно відрізнити фейкову інформацію від правдивої. Зважаючи на використання фахових знань, відповідних технічних та психологічних прийомів у процесі її підготовки, поширення фейку, в переважній більшості випадків, викликає значний суспільний резонанс та, за певних умов, здатне в короткостроковій перспективі призвести до негативних наслідків – виникнення осередків соціальної напруги і дестабілізації суспільно-політичної ситуації як в окремому регіоні, так і в державі в цілому, дискредитувати країну на міжнародній арені тощо, а в довгостроковій – поступової зміни світогляду і переконань громадян, підміни спогадів на фейкові², формування національної ідеї у вигідному для певної особи (групи осіб) ракурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки проблематика поширення фейку є для нашої держави відносно новою, її дослідження як окремого соціального явища перебуває на початковій стадії. Окремі аспекти окресленої проблематики в своїх наукових працях почали розглядати В. Гребенюк, М. Кіца, Л. Макаренко, А. Марущак, К. Молодецька³, І. Мудра, Е. Паршакова, Г. Почепцов, О. Саприкін, В. Цимбалюк та ін.

У Російській Федерації технології ведення інформаційних війн (в тому числі із застосуванням фейкових даних) почали досліджувати ще з 90-х років ХХ століття. Зокрема, окреслену тематику розробляли: Г. Грачев, С. Зелінський, А. Манойло, С. Расторгуев та ін.

При цьому тематика вивчення способів поширення фейкової інформації та організації дієвої, насамперед правової протидії з урахуванням направленості на шкоду національній безпеці, є малодослідженою. Хоча, на нашу думку, її актуальність в умовах ведення гібридної війни є незаперечною.

Формулювання мети статті. Зважаючи на вищевикладене, мета дослідження полягає у пошуку способів захисту від маніпуляцій, перевірки на правдивість і об'єктивність віртуального інтернет-контенту. І, як наслідок, недопущення впливу на свідомість громадян з метою формування у них антинаціонального світогляду.

У ході досягнення окресленої мети нами планується розв'язати наступні завдання:

- з'ясування етимології терміна «фейк»;
- визначення авторського поняття з урахуванням направленості, насамперед на шкоду національній безпеці;
- класифікувати фейкову інформацію тощо.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наявної інформації свідчить, що протягом останніх років представники спеціальних служб РФ, а також підконтрольні їм бойовики терористичних організацій «ДНР/ЛНР» активно використовують сегмент мережі Інтернет (насамперед соціальних мереж) для впливу на громадян України та формування антигромадської позиції. Ними на системній основі реалізується агресивна інформаційна компанія.

Ще на початку ведення так званої гібридної війни поширення фейкових новин призвело до формування в частини українців антинаціональної позиції. У тих випадках, коли вказаний світогляд знаходив зовнішній вираз: перепост «новин», розміщення реквізитів для фінансової підтримки терористів, вказані протиправні дії було кваліфіковано на підставі відповідних статей Кримінального кодексу України. Наприклад, наразі на стадії судового розгляду в Корольовському районному суді м. Житомира перебуває кримінальне провадження за фактом вчинення громадянином протиправних діянь, які містять ознаки злочину передбаченого ч. 1 ст. 258-3 КК України «Створення терористичної групи чи терористичної організації»⁴.

Зокрема, останній в соціальній мережі «Facebook» створив сторінку «Житомирская Народная Дружина» з метою сприяння діяльності терористичним організаціям «Донецька Народна Республіка» та «Луганська Народна Республіка». При цьому, реалізуючи свій злочинний умисел, з метою дискредитації діяльності органів державної влади України та Збройних сил України, викривлення громадської думки щодо подій в Україні та безпосередньо зоні проведення АТО, розповсюдження протестних настроїв та панічних чуток в українському суспільстві, перешкоджання мобілізаційним заходам, як наслідок – ослаблення обороноздатності держави та дестабілізацію соціально-політичної ситуації у країні, у зазначеній групі останній розповсюджував інформацію антиукраїнського характеру на підтримку терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», перерозміщував інформаційні матеріали з пропагандистських російських засобів масової інформації (politicus.ru, igorstrelkov.ru, lifenews.ru, el-murid.livejournal.com та інших). Разом із тим на вказаній сторінці розмістив посилання з назвою «Сбор средств для авиации новороссии» на веб-сайт «rbo.ru» та вказані банківські реквізити «для допомоги авиации новороссии»⁵.

Аналізуючи інформацію, яка міститься в Єдиному державному реєстрі судових рішень, можна дійти висновку, що такі випадки містять ознаки системності. Станом на вересень 2019 р. винесено вирок у понад 500 справах, в яких особи обвинувачуються за ч. 1 ст. 258-3 «Створення терористичної групи чи терористичної організації» Кримінального кодексу України⁶. Серед них значний відсоток таких, які прямо чи опосередковано пов'язані з маніпулятивними впливами в Інтернет-мережі.

У 2018–2019 рр. фейки стали одним із основних елементів гібридної війни Російської Федерації проти України.

Проаналізувавши ТОП-10 фейків, які поширювалися російськими ЗМІ протягом 2018–2019 рр., можна дійти висновку, що основна їх направленість була двовекторною: внутрішній вектор – спонукання до виникнення у громадян РФ агресії щодо українців («Інваліду-переселенці з Донбасу «порвали рот» за те, що розмовляв російською мовою», «З України в Росію прийшов замінований поїзд» тощо); зовнішній вектор – позиціонування України перед світовою спільнотою як держави, в якій систематично порушуються права громадян та підтримуються терористичні погляди («Неонацисти готуються до захоплення Києво-Печерської Лаври», «Київ підтвердив наявність українських елементів в двигунах ракет КНДР», «Київський патріархат стає «християнським ПГЛом», «В Україні розгул антисемітизму» тощо)⁷.

Термін «фейк» (англ. fake – підробка) має багато значень. Зокрема, фейком вважають інформаційну місіфікацію або навмисне поширення дезінформації в соціальних медіа і традиційних ЗМІ⁸.

На думку О. Саприкіна, фейк – у розумінні цього терміна як інструменту інформаційної війни – дезінформація, умисне викривлення тих чи інших явищ, фактів, подій, причому зловмисність такого викривлення старанно приховується; навпаки, фейкове повідомлення містить усі ознаки правдивого повідомлення, що дає можливість впливу на певну аудиторію завдяки використанню симулякрів⁹.

Досить часто фейк ототожнюють з терміном «неправдива інформація». Так, І. Мудра зазначає, що фейк – це підробка, фальшивка, яка розповсюджується спеціально для того, щоб дезінформувати аудиторію¹⁰. Проте вважається, що вищезазначене є не зовсім коректним. Адже фейк – це не завжди поширення лише неправдивої інформації.

Тобто, на нашу думку, фейк у широкому сенсі (з урахуванням направленості на шкоду національній безпеці) – це поширення в Інтернет-мережі, засобах масової інформації чи в будь-який інший спосіб у довільній формі актуальних в даний проміжок часу для конкретної спільноти відомостей/даних про події, факти, обставини які не відбувалися, частково правдивої інформації чи її розповсюдження крізь призму суб'єктивізму, що, за певних умов, може негативно вплинути на розвиток внутрішньо чи зовнішньополітичних процесів та зашкодити міжнародному іміджеві держави.

У вузькому значенні фейк – це поширення недостовірних відомостей/даних у вигідному для конкретної особи (групи осіб) ракурсі з метою викривлення об'єктивної реальності для досягнення певної мети.

Довільність поширення полягає в тому, що не важливо, яке вибране джерело (спосіб доведення) – друковані чи електронні ЗМІ, соціальні спільноти в Інтернет-мережі, блоги тощо. Аудиторія – хоча б одна особа. Форма поширення може бути як усна, так і письмова. Ну а самі відомості/дані можуть бути заздалегідь не правдивими, частково правдивими чи спотвореними.

Класифікувати фейки можливо за різними критеріями.

– за методом поширення: масово медійні (створюють для поширення в рейтингових ЗМІ) і локальні (поширюються під час розмов, у соціальних спільнотах, блогах тощо);

– за зовнішньою формою поширення: фотофейк, відеофейк, фейковий журналістський матеріал, фейковий допис, чуток;

– за територіальною спрямованістю: внутрішні (спрямовані на громадян конкретної території, держави) та зовнішні (спрямовані на представників міжнародної спільноти);

– за направленістю (аудиторія): представники певних соціальних верств/певного віку (наприклад, студенти, пенсіонери) та всі громадяни;

– за метою: сіяння паніки, розпалення міжнаціональної (расової, релігійної тощо) ворожнечі; поширення хибної думки; маніпулювання свідомістю; розважальний характер; звернення уваги на когось/щось; підготовка суспільства до сприйняття якоїсь події, явища, рішення тощо.

Протягом останніх років на «українському напрямі» апробуються основні методики ведення інформаційних кампаній, які в подальшому, зважаючи на «імперські» плани РФ, можуть реалізовуватися і в інших

країнах світу. При цьому наразі форми і методи ведення інформаційної війни не є сформованими, а фейки стають більш досконалими (базуються на реальних подіях, досить складно оперативно перевірити їх правдивість, стосуються найбільш актуальних проблем суспільного життя, до їх аналізу залучаються реальні експерти відповідних галузей тощо).

Як свідчать реалії сьогодення, поширення фейкової інформації відбувається протягом незначного проміжку часу. Досить проблематичною та тривалою є процедура його спростування. Вказане обумовлено й тим, що наразі за поширення вищевказаної інформації досить складно притягнути винну особу до юридичної відповідальності. Зважаючи на предмет даного дослідження, підстави та способи притягнення будуть проаналізовані в подальших публікаціях.

При цьому маніпулятивному впливу внаслідок публікації фейкових новин більше піддаються люди похилого віку (65+). Зокрема, зазначена категорія громадян у чотири рази вірогідніше повірять та перерепостять неправдиву інформацію.

Результати відповідного дослідження Університетів Нью-Йорка та Принстона опубліковані у науковому журналі *Science*, пише *Media Sapiens* з посиланням на *The Guardian*. Дослідники вважають, що літнім людям бракує навичок для розпізнавання неправдивих онлайн-новин.

У середньому американський користувач Facebook, який старший за 65 років, поширює у сім разів більше публікацій з видань із фейковими новинами, аніж це роблять американці віком 18–29 років. Якщо порівняти з другою віковою групою (45–65 років), то літні люди поширюють удвічі більше фейків. Серед користувачів старше 65 років 11 % поширювали брехню, в той час як серед молоді 18–29 років таких користувачів було лише 3 %. Це не залежить від їх освіти, статі, раси та доходу¹¹.

На нашу думку, до основних чинників, які призводять до вищевказаного, можна віднести неналежний рівень медіа грамотності людей похилого віку (здатність оперативно перевірити інформацію), фізіологічні процеси (притуплення когнітивних здібностей, підвищена довіра тощо).

Українці також схильні до розповсюдження фейкової інформації. При цьому переважна більшість громадян, які поширюють вказані відомості, не є особами похилого віку¹². Наприклад, жартівливий допис у мережі Фейсбук О. Лінника про перемогу у всесвітній олімпіаді з мемів у Горішніх Плавнях, у якій брали участь понад 100 тис. осіб з 9 тис. країн, перепостили понад 23 тисячі користувачів¹³.

До вищевказаного негативного явища причетні і авторитетні ЗМІ (не обов'язково зазначене робилося з метою досягнення протиправної мети). Зокрема, на початку серпня 2018 р. А. Романюк (член ГО «Інституту розвитку регіональної преси» (ІРРП)), в рамках інформаційної кампанії «По той бік новин», спрямованої на підвищення медіаграмотності, яка є частиною проекту «*ge:start democratic discourse*» у партнерстві з Європейським центром свободи преси та ЗМІ (ЕСРМФ) м. Лейпциг, за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини, провела експеримент, в рамках якого поширила фейкову новину. Так, 01 серпня 2018 р. в проміжок часу з 14-ї до 17-ї години більше 160 ЗМІ Херсонської, Донецької, Запорізької, Луганської та Миколаївської областей отримали на редакційні адреси прес-реліз (двома мовами) під назвою «Шаровые молнии в Запорожской (Николаевской, Луганской etc.) области в августе – пресс-релиз» зі скриньки nasa.nasaukgrain@gmail.com.

Перші три публікації з'явилися вже за годину – на сайтах «Бердянськ 24», 0619.com.ua та reporter.ua Запорізької області.

Протягом перших шести годин після розсилки релізу інформацію опублікували понад 70 регіональних сайтів. Її поширили більш ніж у 50 групах у Фейсбуку, а крім того, понад тисячу користувачів. Першою серед всеукраїнських ЗМІ інформацію опублікувала інформаційна агенція «Голос UA». 02 серпня 2019 р. на телеканалі «1+1» вийшов відповідний тематичний телесюжет, який було присвячено «нашестю кульових блискавок» у регіонах України.

Результат – майже 200 тисяч переглядів у Фейсбуку та понад 235 тисяч переглядів у Ютубі. Інформацію про кульові блискавки додатково поширили понад сто ЗМІ з усіх регіонів України. Тепер вони посилалися на сюжет «ТСН». Серед топових ЗМІ – «Обозреватель» (підготував інфографіку), УНІАН, «Газета по-українськи», «Комсомольська правда», «Вести», *News One*, «Подробности».

В ході підготовки вищевказаної фейкової новини було використано низку технічних та психологічних прийомів. По-перше, за допомогою сервісу *Google Trends* було отримано дані про інформацію, яка цікавила жителів півдня та сходу України (понад 5 тисяч користувачів в останній тиждень липня 2018 р. шукали інформацію про кульові блискавки); по-друге, лист було відправлено нібито від імені авторитетної організації – Українського підрозділу Всесвітньої організації управління океану та атмосфери (насправді її не існує); по-третє, новина містила напівправду (про природу кульових блискавок та про фіксацію 118 температурних рекордів у світі влітку 2018 р.); по-четверте, відбулася підміна понять (Національне управління океану та атмосфери (NASA) викликало асоціації з Національною аерокосмічною агенцією США, яка не має жодного стосунку до кульових блискавок і прогнозів для України)¹⁴.

Проаналізувавши вищевикладене та іншу фейкову інформацію, можна дійти висновку, що в ході її поширення, поряд із зазначеним вище, використовують наступні прийоми:

- поширення інформації аналогічного змісту протягом нетривалого проміжку часу великою кількістю користувачів;
- заголовок тексту містить слова, які викликають підвищений інтерес: «термінова новина», «увага» тощо;

- дописи, в яких переважна більшість тексту є лінками на «псевдонаукові дослідження»;
- факти, які наводяться в тексті, є занадто провокативними;
- наявне прохання про репост;
- інформація поширюється на загально невідомих ресурсах чи першоджерелом є сторінка неіснуючої людини тощо.

При цьому, як свідчать результати проведених нами досліджень, реальна аргументація є не важливою (відходить на другий план).

Зважаючи на те, що фейкові новини починають прямо чи опосередковано впливати на геополітичні процеси, все частіше міжнародні лідери акцентують увагу на необхідності протидії останнім.

Зокрема, 03 січня 2019 р. Президент Франції Е. Макрон заявив, що влада буде розвивати «юридичний механізм для захисту демократичного життя від фейкових новин». Планується розробити та імплементувати до національного законодавства нормативно-правові акти, які дозволять на підставі рішення суду закривати (технічно блокувати) акаунти у мережі Інтернеті, видаляти інформацію сумнівного змісту та обмежувати доступ до окремих сайтів. Зі слів Макрона, фейки навмисно розмивають лінію між істиною та брехнею, підбивають віру людей у ліберальну демократію¹⁵.

В Естонській Республіці витрати на роботу відділу стратегічної комунікації в 2018 р. збільшили з 60 до 800 тисяч євро.

Кошти було спрямовано на розвиток моніторингу, поширення контрповідомлень та покращення ефективності управління кризовими ситуаціями. До 2021 р. на роботу відділу планується витратити понад 3 млн євро¹⁶.

Ще у 2015 р. Євросоюз почав спеціальну кампанію з боротьби із дезінформацією, яку поширює РФ. Її проводить Європейська служба зовнішніх зв'язків.

В рамках вказаної кампанії з'явився веб-сайт EUvsDisinfo, завданням якого є відстеження та викриття неправдивої інформації, яка розповсюджується з ініціативи офіційного Кремля¹⁷.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище можемо дійти висновку про те, що проблематиці протидії поширенню фейкових новин протягом останніх років приділяється увага більшості світових держав. Тому організація дієвої протидії вказаному негативному явищу (в тому числі і з використанням правових механізмів) є вкрай важливим завданням для всього українського державного апарату (насамперед співробітників спеціальних служб). Зважаючи на обсяг, предмет та мету даного дослідження, низка проблематичних питань у вказаній сфері залишилися поза увагою та будуть висвітлені в наступних публікаціях. Насамперед це аналіз міжнародного правового досвіду у зазначеній сфері, наукове обґрунтування правових підстав та алгоритму притягнення до юридичної відповідальності у разі доведення причетності до поширення фейкової інформації, яка шкодить національним інтересам України тощо.

¹ Черниш Р.Ф. Забезпечення інформаційної безпеки держави, як одна із складових перемоги у «гібридній війні». 2 5 4 *Літописець* / ЖДУ ім. І. Франка. 2016. Вип. 11 : Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції : зб. тез за матеріалами III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 26–27 листоп. 2015 р.). С. 23–24.

² Fake news can lead to false memories. URL: https://www.eurekalert.org/pub_releases/2019-08/afps-fnc081919.php (дата звернення 09.09.2019). – Назва з екрана.

³ Молодецька К.В. Роль соціальних інтернет-сервісів у процесі забезпечення інформаційної безпеки держави. *Інформація, комунікація, суспільство (ICS-2016)* : матеріали V міжнар. наук. конф., 19–21 трав. 2016 р. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016. С. 26–27.

⁴ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

⁵ Ухвала Корольовського районного суду м. Житомира від 27 травня 2016 року в справі № 296/4399/16-к. URL: <https://opendatobot.ua/court/57987650-ce69f39c62805b2f12688f88568e1180> (дата звернення: 05.09.2019).

⁶ Єдиний державний реєстр судових рішень. Пошук за контекстом «Створення терористичної групи чи терористичної організації». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/25> (дата звернення: 05.09.2019).

⁷ Топ-10 фейков 2018 года. URL: <https://nakipelo.ua/top-10-fejkov-2018-goda/> (дата звернення: 05.09.2019).

⁸ Фейк (значення).. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F)) (дата звернення: 05.09.2019).

⁹ Саприкін О.А. Фейк як інструмент інформаційної війни проти України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2016. № 1. С. 87–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_1_15 (дата звернення 05.09.2019). – Назва з екрана.

¹⁰ Мудра І. Поняття «фейк» та його види у ЗМІ. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/teleradio/article/viewFile/694/699> (дата звернення: 05.09.2019).

¹¹ Науковці встановили вік, в якому люди найчастіше поширюють фейки. URL: <https://www.unian.ua/science/10405140-naukovci-vstanovili-vik-v-yakomu-lyudi-naychastishe-poshiryuyut-feyki.html> (дата звернення: 05.09.2019).

¹² Черниш Р.Ф. Соціальні мережі, як спосіб деструктивного впливу спецслужбами Російської Федерації на свідомість молоді. *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі* : зб. наук. ст. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 14 трав. 2015 р.) / Мін-во освіти і науки України ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир : Євенок О.О., 2015. С. 402–406.

¹³ Фейк на 20 тисяч репостів. Як українець у Facebook експериментував. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/03/19/229641/>. (дата звернення: 05.09.2019).

¹⁴ Атака кульових блискавок на Україну виявилася експериментальним фейком. URL: <https://ua.news.ua/ataka-kulovyh-blyskavok-na-ukrayinu-vuyavulyasya-eksperymentalnym-fejkom/> (дата звернення: 05.09.2019).

¹⁵ Макрон анонсував законопроект про боротьбу з фейками. URL: https://ms.detector.media/media_law/law/makron_zasudiv_platnu_propagandistsku_reklamu_v_sotsmerezkhakh/ (дата звернення: 05.09.2019).

¹⁶ Естонія збільшує бюджет на боротьбу з пропагандою в 13 разів. URL: https://ms.detector.media/media_law/government/estoniya_zbilshue_byudzhet_na_borotbu_z_propagandoyu_v_13_raziv/ (дата звернення: 05.09.2019).

¹⁷ Що таке глибокі фейки і як з ними боротися. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-43651430> (дата звернення: 05.09.2019).

References:

Chernysh, R. F. (2016) Zabezpechennia informatsiinoi bezpeky derzhavy yak odna iz skladovykh peremohy u "hibrydnyy viini". Litopysets. ZhDU im. I. Franka. Prava liudyny: istorychny vymir i suchasni tendentsii : zb. tez za materialamy III Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Zhytomyr, 26-27 lystopada 2015 r.). 11, 23–24 [in Ukrainian].

Fake news can lead to false memories URL: https://www.eurekalert.org/pub_releases/2019-08/afps-fnc081919.php [in English].

Molodetska, K. V. (2016) Rol sotsialnykh internet-servisiv u protsesi zabezpechennia informatsiinoi bezpeky derzhavy. Informat-siia, komunikatsiia, suspilstvo (ICS-2016) : materialy V mizhnar. nauk. konf., 19–21 trav. 2016 r. Lviv: Vyd-vo Lvivskoi politekhnyky, 26–27 [in Ukrainian].

Kry`minal`ny`j kodeks Ukrayiny` : Zakon Ukrayiny` vid 05.04.2001 r. # 2341-III. Vidomosti Verkhovnoyi Rady` Ukrayiny`. 2001. 25-26, 131 [in Ukrainian].

Ukhvala Korolovskoho raionnoho sudu m. Zhytomyra vid 27 travnia 2016 roku v spravi № 296/4399/16-k. URL: <https://open.dabot.ua/court/57987650-ce69f39c62805b2f12688f88568e1180> [in Ukrainian].

Yedyniy derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Poshuk za kontekstom "Stvorennia terorystychnoi hrupy chy terorystychnoi orhanizatsii". URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/25> [in Ukrainian].

Top-10 feikov 2018 hoda. URL: <https://nakipelo.ua/top-10-feikov-2018-goda/> [in Ukrainian].

Feik (znacheniya). URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B9%D0%BA_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F)) [in Ukrainian].

Saprykin, O. A. (2016) Feik yak instrument informatsiinoi viiny proty Ukrainy. Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia. 1, 87–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_1_15 (data zvernennia 05.09.2019) [in Ukrainian].

Mudra, I. Poniattia "feik" ta yoho vydy u ZMI. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/teleradio/article/view/File/694/699> (data zvernennia 05.09.2019) [in Ukrainian].

Naukovtsi vstanovyly vik, v yakomu liudy naichastishe poshyriuyut feiky. URL: <https://www.unian.ua/science/10405140-naukovci-vstanovili-vik-v-yakomu-lyudi-naychastishe-poshyryuyut-feyki.html> (data zvernennia 05.09.2019) [in Ukrainian].

Chernysh, R. F. (2015) Sotsialni merezhi, yak sposib destruktivnoho vplyvu spetssluzhbamy Rosiiskoi Federatsii na svidomist molodi. Suchasni tendentsii rozbudovy pravovoi derzhavy v Ukraini ta sviti : zb. nauk. st. za materialamy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Zhytomyr, 14 trav. 2015 r.). Min-vo osvity i nauky Ukrainy ; Zhytomyr. nats. ahroekol. un-t. Zhytomyr : Yevenok O. O., 402–406 [in Ukrainian].

Feik na 20 tysiach repostiv. Yak ukrainets u Facebook eksperymentuvav. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/03/19/229641/> [in Ukrainian].

Ataka kulovykh blyskavok na Ukrainu vyiavylasia eksperymentalnym feikom. URL: <https://ua.news.ua/ataka-kulovykh-blyskavok-na-ukrayinu-vyavylasya-eksperymentalnym-feikom/> [in Ukrainian].

Makron anonuvav zakonoproekt pro borotbu z feikamy. URL: https://ms.detector.media/media_law/law/makron_zasudiv_platnu_propagandistsku_reklamu_v_sotsmerezkhakh/ [in Ukrainian].

Estoniia zbilshue biudzhet na borotbu z propahandoiu v 13 raziv. URL: https://ms.detector.media/media_law/government/estoniya_zbilshue_byudzhet_na_borotbu_z_propagandoyu_v_13_raziv/ [in Ukrainian].

Shcho take hlyboki feiky i yak z nymy borotysia. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-43651430> [in Ukrainian].

Резюме

Черниш Р.Ф. Фейк як один із інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення гібридної війни.

В умовах сьогодення, з розвитком інформаційних технологій, фейк став дієвим інструментом ведення гібридної війни. Пересічному користувачу досить складно відрізнити фейкову інформацію від об'єктивної. В окремих випадках зазначене призводить до формування у громадян антиукраїнських поглядів. Зважаючи на викладене, досить важливою є діяльність, спрямована на розробку дієвих не лише технічних, а й правових способів протидії вказаному негативному явищу.

Першочергові кроки у зазначеному напрямі повинні полягати у законодавчому закріпленні поняття «фейк», його ознак та класифікації.

Ключові слова: фейк, Інтернет, соціальні мережі, фейкова інформація, гібридна війна, національна безпека.

Резюме

Черныш Р.Ф. Фейк как один из инструментов негативного влияния на национальную безопасность Украины в условиях ведения гибридной войны.

С развитием информационных технологий, фейк стал действенным инструментом ведения гибридной войны. рядовому пользователю достаточно сложно отличить фейковую информацию от объективной. В отдельных случаях указанное приводит к формированию у граждан антиукраинских взглядов. Исходя из вышеизложенного, достаточно важна деятельность, направленная на разработку действенных не только технических, но и правовых способов противодействия указанному негативному явлению.

Первоочередные шаги в указанном направлении должны заключаться в законодательном закреплении понятия «фейк», его признаков и классификации.

Ключевые слова: фейк, Интернет, социальные сети, фейковая информация, гибридная война, национальная безопасность.

Summary

Roman Chernysh. Fake as one of the instruments of negative impact on the national security of Ukraine in the conditions of hybrid war.

For more than five years now, a variety of forms and methods of conducting a “hybrid war” have been implemented on the territory of the aggressor country, one of the tools of which is the spread of fakes. Due to the use of professional knowledge, appropriate technical and psychological techniques in the process of its preparation, the spread of fake, in most cases, causes considerable social resonance and, under certain conditions, can in the short-term lead to negative consequences – the emergence of foci of socialization of tension. Political situation both in the individual region and in the country as a whole, to discredit the country in the international arena, etc., and in the long-term – a gradual change of outlook and convinced citizens, substitution of memories on the fake, formation of a national idea in a perspective favorable for a certain person (group of persons).

The term “fake” has many meanings. In particular, fake consider information hoax or intentional dissemination of misinformation on social media and traditional media.

In our opinion, fake in the broad sense (with a focus on harming national security) is the dissemination on the Internet, the media, or in any other way arbitrarily relevant to a given community of information/event data at any given time, facts, circumstances that have not occurred, partly true information or its dissemination through the lens of subjectivism, which, under certain conditions, may adversely affect the development of domestic or foreign political processes and damage the international image of the states.

In short, fake is the dissemination of untrustworthy information/data in a view that is favorable to a particular person (group of persons) in order to distort objective reality to achieve a certain purpose.

The arbitrariness of distribution is that no matter what source you choose (method of proof) – print or electronic media, social communities on the Internet, blogs, etc. Audience – At least one person. The distribution form can be both oral and written. Well, the information/data itself may not be true in advance, partially true or distorted.

It is possible to classify fakes by different criteria.

– by the method of distribution: mass media (created for distribution in the rating media) and local (distributed during conversations, in social communities, blogs, etc.);

– by the external form of distribution: photo, video, fake journalistic material, fake post, rumor;

– by territorial orientation: internal (directed at citizens of a specific territory, states) and external (directed at representatives of the international community);

– by orientation (audience): representatives of certain social groups/certain age (students, pensioners) and all citizens;

– for the purpose of: sowing panic, inciting ethnic (racial, religious, etc.) enmity; spreading false thought; manipulation of consciousness; entertaining character; drawing attention to someone/something; preparing society for the perception of an event, phenomenon, decision, etc.

Key words: fake, Internet, social networks, fake information, hybrid war, national security.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.20

УДК 346.9

Д.В. ЧАСОВНИКОВ

*Дмитро Валерійович Часовников, аспірант
Донецького національного університету імені
Василя Стуса**

ORCID: 0000-0003-4133-4499

**ЩОДО ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ
ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ**

Постановка проблеми. Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» (далі – Закон про ДР РЦП), в ст. 8, встановлено право Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (раніше – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР, ДКЦПФР, Комісія): накладати адміністративні стягнення, штрафні та інші санкції за порушення чинного законодавства на юридичних осіб та їх співробітників, аж до анулювання ліцензій на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів (далі – РЦП). За нормами ст. 11 Закону про ДР РЦП, яка має назву «Відповідальність юридичних осіб за правопорушення на ринку цінних паперів», НКЦПФР застосовує до юридичних осіб фінансові санкції, вичерпний перелік яких наведений в нормі цієї статті. Крім застосування фінансових санкцій за вищезазначеним Законом Комісія може зупиняти або анулювати ліцензію на право провадження професійної діяльності на фондовому ринку, яку було видано такому професійному учаснику фондового ринку, анулювати свідоцтво про реєстрацію об'єднання як саморегулювальної організації фондового ринку, яке було видано такому об'єднанню¹.

Отже, на ринку цінних паперів встановлено низку санкцій, які можуть бути застосовані до юридичних осіб, але законодавство не визначає їх приналежності до певних форм господарської-правової відповідаль-

© Д.В. Часовников, 2019

* *Dmytro Chasovnykov, postgraduate student of Vasyl` Stus Donetsk National University*